

Alje Mulder Herinneringen aan de Rudolph 1952- 1973

In 1952 kwamen we op de Rudolph wonen. Mijn vader kwam met zijn heel jonge vrouw en hun 3 kinderen naar het grote huis aan de Postweg om er directeur te worden. Later woonden we in het huis tegenover de kerk, waarvan ik de eerste steen heb mogen leggen, en op het laatste in het witte huis aan de (grote) Ringlaan. Toen mijn moeder met Jan Jouko en Gijs Frans naar Hoozeveer verhuisden, woonden mijn vader (de werkweek) en mijn broer Herman nog in de verbouwde varkensschuur van de familie van den Berg.

Er werden nog 4 kinderen geboren en in het verloop van al die jaren hebben er een 50-tal pleegzussen bij ons gewoond. Alle 7 kinderen zijn gedoopt door professor Waterink. Hij was waarnemend directeur en psycholoog/pedagoog van het Pedagogisch Instituut (het PI) in Amsterdam.

Mijn vader ging van Groningen naar Amsterdam

Op 16 jarige leeftijd was mijn vader vanuit Groningen vertrokken om in Amsterdam in een pleeggezin te komen bij professor Waterink, de directeur van het PI. Na zijn studie werkte mijn vader op het PI als assistent van Waterink. Op het PI had hij het erg naar zijn zin, maar hij voelde er ook de druk om te promoveren. Niets voor hem. Hij reageerde op een vacature voor directeur van de Rudolph Stichting. Artsen hadden het nog voor het zeggen in Nederland. Mijn vader was de eerste op het PI die de door Waterink ingezette denkwijze heeft vorm gegeven: het primaat is steeds meer bij de pedagogiek komen te liggen. Pedagogiek was toen nog geen zelfstandige studierichting (Waterink was theoloog, mijn vader studeerde eerst rechten, daarna psychologie). Als er kinderen waren, die niet uit de wachtkamer wilden komen of getest wilden worden, dan werd mijn vader erbij geroepen. Hij had op dit terrein een speciale gave. Bij het ontstaan van de zelfstandige studierichting Psychologie sprak Professor Kohnstamm de verwachting uit dat binnen 40 jaar alle problemen zouden zijn opgelost.

Het was blijkbaar een optimistische tijd. Het is anders gelopen.

Er zijn oud-bewoners van De Glind, die het daar wonen als belastend hebben ervaren, en anderen, die gelukkig terugkijken op dat kleine gehuchtje midden tussen de bossen à la het Gallische dorp van Asterix en Obelix. Ik behoor tot de laatste categorie. Dit kan dus geen objectief verhaal worden.

Mijn scholen en studie

Na 7 klassen lagere school (ik zat als enige in de 7e klas) deed ik toelatingsexamen voor de HBS. Ik slaagde daar gelukkig voor. Ik deed er ook meteen nieuwe kennis mee op: een vraag ging over patat. Van dat woord had ik nog nooit gehoord! Dat had je in ons kleine wereldje niet. Als kleine jongen mocht ik wel eens met mijn vader mee naar de grote stad Amsterdam. Mijn vader was door de Inspectie gevraagd het inhoudelijk beleid van Zwammerdam vorm te geven. Regelmatig ging hij die kant op en combineerde dat met een bezoekje aan z'n favoriete antiquair in Amsterdam. De eerste keer dat ik mee mocht kreeg ik direct een woedeaanval:... in alle drukte vond ik nergens een boom om, zonder dat iemand je zag, tegenaan te plassen. Later ging ik vaak met mijn vader mee. In 1973 ben ik zelf in Amsterdam gaan wonen om aan de VU orthopedagogiek te gaan studeren. Zonder het geduld van mijn moeder en de pleidooien van mijn vader op de diverse scholen was er niet veel terecht gekomen van mijn opleiding. Mijn vader heeft altijd grote moeite gehad met het gegeven dat als je op de Rudolph geplaatst werd je automatisch naar het bijzonder onderwijs ging. In zijn ogen had dat meer te maken met geld dan inhoud.

Mijn eerste scriptie ging erover: onderwijskansen voor internaat kinderen. Ik kreeg er een 9 voor, met de aantekening van Piet de Ruyter, de hoogleraar: “je veralgemeniseert te oppervlakkig de situatie van de Rudolph naar internaten in het algemeen”. Het was in ieder geval bijzonder dat veel slimme kinderen naar het BLO gingen en het zijn van ‘een eigen kind zijn’ automatisch naar de gewone school.

Altijd pleegkinderen bij ons in huis

Het was al bijzonder dat mijn moeder, van zelf amper 22 jaar oud, pleegkinderen had van 18 jaar oud. Maar nu, bijna 87 jaar oud, heeft ze nóg altijd met verschillende pleegkinderen regelmatig contact. Bijzonder. Afgelopen vrijdag kwam ze nog even met haar autootje bij ons langs tuffen. Mijn vrouw en ik wonen net als zij in Drenthe. We spraken over het jubileum van de Rudolph en, ja hoor, daar ging weer haar mobiele telefoon. Een pleegzus aan de lijn, die het verhaal van haar reis naar Lourdes met mijn moeder wil delen. Een andere pleegzus had haar eerder gebeld naar aanleiding van de televisie-uitzending over de Rudolph. Zij vertelde mijn moeder dat zij haar verblijf op de Rudolph als redding heeft ervaren, maar dat haar oudere zus en broer het er afschuwelijk vonden. Zij was er gekomen na de komst van ome Rem, de zus en broer al eerder. Het verband met de komst van mijn vader leek wat overdreven. Er volgde geen diepe analyse. Het is nu eenmaal zo gegaan, als het gegaan is. Het feit dat er altijd pleegkinderen in huis waren is door ons nooit als bijzonder ervaren. Wel de eerste keer dat we Sinterklaas vierden zonder dat er pleegkinderen bij waren. Toen werd duidelijk dat hun aanwezigheid altijd een geheim mechanisme is geweest om de boel in evenwicht te houden. Nu ontbrak dat en stopte het feest abrupt doordat een broer gepikeerd raakte door een scherp gedicht van mijn vader. Hij vertrok boos naar zijn kamer om die avond laat weer terug te keren.

Mijn vader was mijn grootste leermeester

Die eerste tijd op de Rudolph was niet eenvoudig, maar zeer gelukkig. De klik met de heer Faber was 100 % net als met vele anderen. Er moest veel gebeuren om van een op idealisme gestoeld instituut een orthopedagogische leefgemeenschap te maken, een veilig kinderdorp. Bij de begrafenis van mijn vader heb ik gezegd dat hij mijn grootste leermeester is geweest. Vriend en vijand zijn het erover eens dat hij nogal dwingend kon zijn in zijn mening. Dat is ook wel geformuleerd als: je moet sterk in je schoenen staan, wil je hem overtuigen. Bij mijn weten veroordeelde hij niemand. Wel kon hij bijzonder vasthoudend zijn oplossingen verdedigen. Ik heb niet ervaren dat hij zich thuis anders gedroeg dan in zijn werk. Ik ken ook niemand die er zo vol voor ging als mijn vader altijd deed. Altijd hetzelfde werkschema: om 8.00 uur naar kantoor, 12.00 thuis eten en aansluitend samen met mama “overleg” op de sofa, 13.00 kantoor, 18.00 eten met weer de sofa, 19.00 rapporten maken en bezoek op kantoor, 22.00 uur thuis. Zondags fietsen met wie maar met hem mee wilde.

Typerend is het verhaal van een van de laatste pleegzus. Ze was ‘niet geschikt’ voor een pleeggezin en liep veel weg uit het paviljoen. Mijn vader heeft haar ontelbare keren opgehaald uit Amsterdam. De Rudolph was in principe bedoeld voor normale kinderen die in slechte sociale omstandigheden leefden. Er waren duidelijke grenzen. Die overschreed deze pleegzus. Daarom moest ze vertrekken van de Rudolph naar Zetten, dat toen al berucht was. Mijn vader was gewend om binnen 3 maanden na zo’n verhuizing, de oud-bewoner op de nieuwe locatie op te zoeken om te kijken waar het fout was gegaan en zo de zorg te kunnen verbeteren. Zo vertrok hij op een zaterdagochtend naar Zetten. Even later belde hij naar huis. Mijn moeder had kort daarvoor tegen mijn vader gezegd dat ze het zo wel genoeg vond. Ze wilde het rustiger aan gaan doen. Of ze tóch nog een keer een pleegdochter wilde opvangen, vroeg mijn vader. Alleen overdag ’s avonds sliep ze in het paviljoen. Mijn moeder ging natuurlijk direct overstag. Zetten gaf aan dat mijn vader het meisje niet zo maar weer kon meenemen. Dan moeten we maar samen de kinderrechter bellen om de rare verhalen die het meisje over Zetten vertelde te toetsen, zei mijn vader.

Hij kende het meisjes inmiddels goed en hij vertrouwde haar. Met mijn pleegzus vertrok mijn vader. Ze beloofde hem niet meer te zullen weglopen en dat heeft ze ook nooit meer gedaan.

'Het zoontje van de directeur'

Ik heb om die tijd te beschrijven het wel eens zo gezegd: na de koningin kwam er even niks... en dan mijn vader. In mijn jongere jaren voelde ik me steeds gezien als het zoontje van de directeur. De regelmatige vechtpartijen met de jongens van het paviljoen hebben aan dat beeld flink bijgedragen. Vooral het daarna verplicht excuses maken vond ik altijd afschuwelijk. Ik was zelf geen gemakkelijk kind. Ik kon flink driftig worden. Ik geloof dat het in de eerste klas was, in ieder geval bij juffrouw Tromp, dat ik naar de hoek moest, omdat ik gesproken zou hebben onder het gebed. Dat gebeurde regelmatig, maar deze keer was het toevallig niet terecht. Ik weigerde dan ook in de hoek te gaan staan. Juffrouw Tromp wilde mij er naar toe brengen, maar ik verzette mij hevig. Zo erg dat haar jurk scheurde. Ik moest naar huis. Tussen de middag kwam ze naar ons thuis en zei dat ze mij niet zo had mogen beetpakken. Ik was daarvan diep onder de indruk en sindsdien gek op juffrouw Tromp. Tranen met tuiten hilde ik, toen ze een jaar of drie later van de Rudolph vertrok.

In mijn studententijd belde mijn vader me een keer om te vragen of ik mee ging naar een oud bewoner. Die had speciaal naar mij gevraagd. Hij bleek de jongen te zijn die bij de Flines in huis was geweest. Er was maar één voorwaarde om er te wonen: je moest een opleiding kiezen. Het werd kapper. We fietsten vaak samen op. Na zijn Rudolph tijd werd hij kapper in de zaak van een kinderloos echtpaar. Het klikte zo dat hij de zaak mocht overnemen. Dan moest hij wel een vervolgopleiding doen. In Parijs. Hij wilde wel naar Parijs, maar geen kapperszaak. Dus vertrok hij, raakte verslaafd, ontwende weer en werkte met criminele jongeren in de Drentse bossen. Hij stroomde er op los. Hij had alles goed op orde, zo leek het, maar hij was alweer van plan het roer om te gooien, nu om naar Portugal te gaan om daar rijke mensen rond te varen en te laten vissen. Zijn vader was in de oorlog verzetsheld geweest. Toen deze jongen nog klein was, lag zijn vader met een geweer onder het bed en meende's nachts nog vaak dat de vijand weer terug was. Niet eenvoudig voor zo'n jongen, als je vader door iedereen als held wordt gezien en jij als rotjochie, terwijl jij feitelijk te maken hebt met een onmachtige, onredelijke vader.

Elk jaar naar Schiermonnikoog

Sinds '57 ging mijn moeder elk jaar met alle (pleeg)kinderen voor 3 maanden naar Schiermonnikoog. Mijn vader kwam in het weekend. Dit ging zo totdat mijn oudste zus Greet naar de middelbare school ging ('61). Vooral mijn moeder vond het heerlijk om even vrij te zijn van de rol die we op de Rudolph hadden. We gingen daar 2 maanden naar school en hadden 1 maand zomervakantie. Ik heb er leren lezen.

In mijn geheugen duurde de periode van rivaliteit met de jongens van het paviljoen niet lang. Daarna trokken we veel op met elkaar, bijv. via het voetbal met meneer Boertje. Bijzonder was Oud & Nieuw met carbid schieten en tot de vroege uurtjes op pad, iedereen door elkaar, na de band in de foyer. Indrukwekkend was de komst van Gloria, de band van Robert Long.

Mijn vader en zijn mensen hadden bedacht dat er een kinderboerderij moest komen. De dochter van de klokkenmaker uit Achterveld, mevrouw Coenen, mocht die opzetten. Ik heb er heel wat afgetimmerd aan hokken. Met Fideleo en wagen (gekregen van het dagblad Trouw) één keer per jaar hooi halen bij de boeren uit de omgeving. Het dier sjokte de Ringlaan op, maar was je driekwart op weg, dan was ze niet meer te houden en rende terug naar huis. Ook bracht ik veel tijd door in de smederij van meneer Pathuis en meneer Nap. Ik heb er veel geleerd en ben later een echte klusser geworden. Toen we tien jaar geleden naar een boerderij in Drenthe verhuisden heb ik daar veel profijt van gehad bij de jarenlange verbouwing.

Ik herinner mij het verhaal van de Rotterdamse moeder, van wie de zoon gek was op de boerderij. Woedend zei ze tegen mijn vader: jullie pikken mijn zoon in. Denkt u dat hij zo nog terug wil naar Rotterdam? Hij is wél weer terug gegaan naar Rotterdam en daar begonnen bij een schillenboer, met paard en wagen. Dat is later uitgegroeid tot een succesvol recyclingbedrijf.

Mijn vader had oog voor nuance en humor. Er kwam op een keer een woedende vader naar de Rudolph om de groepsleider te molesteren, die zijn dochter onheus bejegend zou hebben. Mijn vader stuurde de groepsleider op pad en ontving de man zelf. Mijn vader was bijna 2 meter, maar tenger. Hij bekeek de enorme man en zei toen: “Als u wilt vechten, zeg het dan meteen, dan ga ik vast op de grond liggen, want daar komt het dan toch op uit. Ik kan niet vechten.” De man moest lachen en er volgde een goed gesprek. Samen sloten ze vrede met de dochter en groepsleider.

De kerk en het dorp

Bijzonder was ook de positie van de kerk in het dorp. De meeste kinderen waren niet gelovig van huis uit. Hun ouders vonden de christelijke opvoeding op de Rudolph wel goed onder het motto: baat het niet, dan schaadt het ook niet. Iedereen moest zondags één keer naar de kerk. Eén van de kinderen kon niet geloven dat de kinderrechtter ook in de hemel zou komen, want die had hem toch hier geplaatst. Laten we hem dan vragen hier eens in de kerk te komen om erover te praten, stelde mijn vader voor. Sindsdien zijn er verschillende mensen, lekenpredikers, in de kerk komen spreken met een nagesprek in de foyer. Ik heb bijzondere dominees meegemaakt: Suurmond, Boswijk, G. Aalbersberg en Jellema. Dominee Boswijk maakte zich onsterfelijk door te vragen waar we zondags dan wel waren, als we niet in de kerk kwamen. In het zwembad, zeiden we. Dan komt de kerk daar naar toe, antwoordde hij. En de duikplank werd preekstoel! Bijzonder in een omgeving waar de gemeenschappen nog aan de zwarte kousen te herkennen waren en je op zondag niks mocht. In de wijde omtrek gingen de automaten op zondag op slot. Op de Rudolph niet. Je mocht van alles, als je de mensen maar niet tot last was in hun zondagsrust. En dan die keer dat een kind in een gloedvolle preek over de doop opeens hartstochtelijk begon te huilen, omdat zij níet gedoopt was. Het woord bij de daad voegen en het kind meteen dopen kon natuurlijk niet. Daar gingen de ouders over. Bij het verlaten van de Rudolph zei mijn vader vaak tegen de jongeren dat als ze het moeilijk zouden krijgen ze moesten aankloppen bij het Leger des Heils. Die zijn praktischer en minder dogmatisch dan de kerk zo stelde hij.

Het was ook de tijd van Dennendal (1974 ontruiming), van democratisering en zwartboeken. Klimop moest sluiten, ondanks de goede naam van de Rudolph. Een veilige omgeving was geen prioriteit meer, dat werd de behandeling dicht bij huis, veelal de grote steden. De rol van de overheid in Den Haag, het bestuur, de mensen mee krijgen voor vernieuwing..... na verloop van tijd kon mijn vader het niet meer opbrengen. Hij wilde terug naar zijn oude beroep van psycholoog. De heer Krijger kwam, maar bleek kansloos. Zolang mijn vader daar bleef rond lopen, bleven de mensen hem aanspreken.

Het vertrek was moeilijk. Het was voor hem een als een uithuisplaatsing of een echtscheiding. Bewonderingswaardig is wat hij onder zijn leiding naar inhoud en in steen heeft gerealiseerd. Nog zeker 10 jaar heeft hij van de Rudolph gedroomd. Ik vind het mooi dat hij bij kritiek van oud-bewoners niet direct in de verdediging schoot. Ik hoorde nog zijn naïeve verbazing: maar waarom hebben ze het mij toen niet verteld? Dan had ik er wat aan kunnen doen. Mensen maken mensen. Zeer trots was hij op de medewerkers. Hij wilde er gewoon niet aan dat er in de relatie ook met hen, hoe dan ook, enige afstand bleef bestaan.

Het gaat om die andere 23 uur bij het herstel van het gewone leven (om de titels van twee boeken in één zin te verwerken: pedagoog W. ter Horst stelt o.a. in zijn boek “naar het herstel van het gewone leven” het belang van de 3 R’s, rust, reinheid, regelmaat voor de hedendaagse opvoeding aan de orde

(- “The other 23 hours” is het verslag van het symposium voor professionals uit de residentiële zorg en het speciaal onderwijs over de geleerde lessen en de toekomstige richting in het bevorderen van veerkracht en het opbouwen van deskundigheid met onrustige kinderen en hun families)

Mijn vader is altijd trots gebleven op de Rudolph

Nooit heeft hij spijt gehad, hij is altijd trots gebleven op de Rudolph. Er bleven vele lange contacten. Begrijpen deed hij niet alles van de nieuwe tijd. Het is ook de vraag of dat überhaupt kan. Voor alles is een tijd en een plaats. Een situatie van 300 kinderen met 90 volwassenen in het dorp (toen) is niet vergelijkbaar met nu (bij wijze van spreken de omgekeerde verhouding). Mijn moeder heeft er meer moeite mee. “Ach,” de Rudolph zegt ze dan “je ziet er geen kind meer.” Zij was en is de spil van dit uitgebreide gezin. Zij gaf vorm aan die andere 23 uur.

Wij zijn dankbaar voor onze tijd op de Rudolph. Het ga u goed.

Alje Mulder, Veeningen, 15 oktober 2014